

Romano hangos

15. ročník

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 16 • ČÍSLO 10 • VYŠLO 7. SRPNA 2014

zprávy

BRNO – V Bronxu již opravili osmý dům v oblasti, která zahrnuje ulice Cejl, Bratislavskou a Francouzskou. Do opravených domů je instalován domovník, který zajišťuje bezproblémový provoz takového domu ke spokojenosti nájemníků i města. Na opravy bude vynaloženo více než půl miliardy korun, vesměs z evropských fondů. Nyní je na řadě revitalizace veřejných prostranství a pomoc v sociální oblasti.

PRAHA – V pátek 18. července zemřel Oldřich Stránský, který se zasloužil o smíření mezi Židy, Čechy a Němci. Byl příznivcem romské integrace, podle mínění našeho redaktora Karla Holomka, který s ním dlouhodobě spolupracoval, mimo jiné i na půdě Česko-německého fondu budoucnosti, který mnohým, i romským, vězňům koncentračních táborů zajistil odškodnění, a to bez administrativních problémů, na rozdíl od českého státu, který to nedokázal.

Oldřich Stránský se na takových programech podílel. Smíření vnímal jako humánní lidský akt a zahrnoval do něho i jiné válkou postižené, například Romy. Prošel pěti koncentračními tábory.

DUCHCOV – Zní to neuvěřitelně, ale je to tak. V Duchcově už žádná válka neprobíhá. Je to práce podnikatele Stanislava Spurného, který vyrábí nábytek. Skoupil 14 bytových domů a do nich nastěhoval zejména romské rodiny. Bezúročnými půjčkami jim pomáhá s dluhy, které potom zpětně vybírá jejich zaměstnáváním. Získal tím respekt a ve městě pomohl nastolit pořádek. Řady polozbořených a zcela neobyvatelných domů zbylých ještě po českých Němcích přerušují pestrobarevně omítnuté fasády nově zrekonstruovaných domů Stanislava Spurného s kvetoucími pelargóniemi v oknech.

Romů s tituly přibývá, mělo by jich ale být víc

Filip Sivák měl být archeologem. Kvůli strachu z pavouků se ale stal programátorem. **foto: Tomáš Bystrý, Romea.cz**

Čím dál tím víc Romů si přejí studovat. Stát je ale doposud nepodpořil.

V posledních letech Česká republika zaznamenává nárůst počtu mladých Romů, kteří si uvědomili, že vzdělání je cesta z problémů. Mladí Romové dnes nejen v mnohem větším počtu dokončují střední školy, ale čím dál tím víc z nich má ambice se dostat ještě výš. Ekonomové, lékaři, pedagogové, novináři – v Česku díky speciálním státním a romským fondům je čím dál tím více vysokoškoláků!

Z průzkumu vedeného Martinou Horváthovou z neziskové organizace Slovo 21 vyplývá, že rostoucí počet romských vysokoškoláků má velký přínos jak pro samotné Romy tak i pro majoritní společnost. Ambiciózních, cílevědomých mladých Romů je ale zatím stále málo a jejich podpora je zatím dost slabá. Za vše hovoří čísla. Od roku 2010 stipendium od Romského vzdělávacího fondu se sídlem v Budapešti získalo 151 studentů. Každý student ze soukromých romských fondů získává na rok přibližně 22 000 korun. Dodnes český stát ještě nezačal podporovat talentované Romy při studiích. Tuto osudu by měla napravit nedávno dokončená Strategie rom-

ské integrace do roku 2020, která Ministerstvu školství ukládá povinnost, aby od začátku roku 2016 každý z 50 vybraných romských studentů dostával ročně 60 tisíc korun na studia.

Dosavadní stav nízké podpory Romů majících zájem se vzdělávat způsobil to, že mnohem více současných studentů pochází z romských středních vrstev, a nikoli sociálně vyloučených lokalit. Stipendia Romského vzdělávacího fondu, která dávají Romové Romům, mohou studenti dostávat opakovaně po celou dobu studia, musí ale projít posouzením výběrové komise, která hodnotí jejich studijní průměr, ale i odhodlání ke studiu.

Zmíněná nezisková organizace Slovo 21 pořádá bezplatné přípravné kurzy pro romské cílevědomé studenty. Příprava je flexibilní a každý si s lektorem domlouvá obsah kurzu sám, podle potřeby zvoleného oboru. Podle koordinátorky tohoto projektu Marty Horváthové, hlavním úsilím je zvýšit vzdělanost Romů, která zajistí aktivnější zapojení do společnosti a obrany vlastních práv. „Potřebujeme mít politickou a zároveň společenskou reprezentaci, aby Romové byli vidět na běžných místech – jako úředníci, právníci, lékaři

Jakub Jarý: Studium medicíny bylo to nejlevnější, co jsem mohl v Plzni sehnat. **foto: Tomáš Bystrý, Romea.cz**

nebo knihovníci. Aby se to stalo normou, a ne výjimkou jako je tomu teď“, uvedla Horváthová ve svém rozhovoru pro iDNES.

Dobrá je nejen výška, ale i řemesla

Kromě vysokoškolských ambicí, je stále obrovský prostor pro získávání tradičních řemeslných návyků. Rozvoj řemesel a středoškolské vzdělávání se v řemeslných oborech povede Romy k získání sebevědomí a důstojnosti. Kromě toho vstup Romů na pracovní trh povede k jejich přirozené integraci do společnosti a osobnímu úspěchu. Na druhé straně svým úsilím Romové pomohou české majoritě vyjít z bezútěšného strachu a nenávisti vůči Romům. Každodenní kontakt s romským pekařem, prodávčem nebo obuvníkem způsobí to, že se lidé navzájem lépe poznají a nebudou mít tolik důvodů k obávám a předsudkům.

Většina romských rodin si nemůže dovolit svoje děti při studiích finančně podporovat. Vychází to jednak z nízké podpory ze strany státních institucí, ale na druhou stranu i z toho, že většina romských rodin má často více dětí. Větší množství dětí sice umožňuje získat prostředky plynoucí ze sociální podpory, zne-

možňuje však soustředit se na vývoj jednoho nebo dvou dětí, které vyžadují pro rozvoj svých talentů a schopností nemálo pozornosti a duševních a materiálních investic ze strany rodičů a vzdělávacích institucí.

V současné době, podle Marty Horváthové, která má na rozdíl od Ministerstva školství přehled o Romech studujících, studuje na českých vysokých školách sto Romů. Nedostatek informací o množství studujících Romů je dán tím, že údaje o etnické příslušnosti studentů se nesmí sbírat. Ve výsledku, zhoršený přehled například neumožňuje kontrolovat zacházení s Romy již na základních školách. Další rasistický rys současného školství tkví ve skutečnosti, že romští vysokoškoláci od státu nedostávají žádnou podporu. Přitom ale mají nárok na stejná stipendia jako ostatní, například ubytovací nebo sociální.

Situace je jasná – studentů z řad Romů je stále málo a jejich řady je potřeba nepochybně a s chutí rozšiřovat. Vláda České republiky si musí uvědomit, že romské talentované dítě má nevyčíslitelnou hodnotu pro stát a je třeba jej všemi možnými způsoby podporovat a podněcovat jeho touhu se rozvíjet. **Sabir Agalarov**

Karviná má svoje „superhrdiny“

Asistent prevence kriminality je projektem Ministerstva vnitra. Tento projekt je zaměřen na sociálně vyloučené lokality a jeho cílem je zejména snížit počet spáchaných trestných činů a zvýšit pocit bezpečí obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Do tohoto projektu se zapojilo mnoho měst ČR s různým počtem asistentů. Jedním z takových měst je i statutární město Karviná, ve kterém byl do 30. 6. 2014 uskutečňován dvouletý projekt v počtu deseti asistentů přiřazených k městské policii, z toho bylo osm žen a dva muži. Na začát-

ku bylo důležité seznámit asistenty s projektem, co je jeho cílem, jaké jsou úkoly asistentů, ale především se museli asistenti seznámit s lokalitou, ve které působí.

Tento projekt se ve městě velmi osvědčil, díky úspěšnosti projektu, asistentů a pozitivním ohlasům ze strany obyvatel, se město rozhodlo v tomto pokračovat, a to tak, že se nyní na financování podílí 10%, zbytek hraje Ministerstvo vnitra.

V tuto dobu projekt v Karvině probíhá tak, že jsou na období od 1. 7. do 31. 12. 2014 zaměstnáni čtyři asistenti, dvě ženy a dva muži.

Tito asistenti mají osmi hodinovou pracovní dobu a pracují na dvě směny – ranní a odpolední, a to pět dní v týdnu. Mezi jejich úkoly patří zejména dohled nad dodržováním obecně závazných vyhlášek města Karviná, v průběhu školního roku působí v ranních hodinách u základních škol jako dohled nad bezpečností na silnicích. Mimo jiné působí asistenti tak trochu jako prostředníci v komunikaci mezi obyvateli města, městem a Městskou policií.

Na práci asistentů, rozdělování a plnění jejich úkolů dohlíží mana-

žer prevence kriminality MP Karviná Lubomír Greň. Ten kontroluje nejen práci a výsledky asistentů, ale i strážníků okrskářů, spolupracujících s asistenty a působících ve vyloučené lokalitě. Je neustále v kontaktu s Ministerstvem vnitra, se kterým komunikuje o práci asistentů, jejich výsledcích a dalších možných nápadech zlepšení této činnosti.

Mezi strážníky okrskáře spolupracující s asistenty patří Vladislav Szmek a Petr Slezák. Oba tyto muži jsou strážníky MP Karviná již řadu *Pokračování na str. 3*

z obsahu

Téma čísla:

Kariéra a zaměstnání
strana 1 a 3

Karvinští „superhrdinové“
strana 1 a 3

Cesta ven

filmová recenze Martina Chlupa
strana 4

Důstojný život podle Gejzy Horvátha
strana 7

zprávy

ROŽNOV POD RADHOŠTĚM – Už 20. ročník mezinárodního hudebního festivalu Romská píseň se konal v sobotu 26. července ve skanzenu Valašského muzea v tomto městě. Festival pořádá Demokratická aliance Romů v ČR v čele s Dr. Petrem Tuliou. Na festivalu už tradičně vystupuje romské divadlo Romathan s ředitelem Karolem Adamem, dále vystoupili kapela Imperio z Přerova, folklorní soubor Máj ze Slovenska, tanečníci Merci z Brna, Brilliant orchestr Milana Olšiaka ze Slovenska. Nečekaně a neplánovaně zazpívala romské i české evgríny nestárnoucí legenda těchto muzikálních žánrů – Tonda Gondolán. Heslo festivalu příznačně vystihlo potřeby rozhádané doby: „Člověk člověku – Manuš manušeke!“

PRAHA – Zaparkovaný autobus pod rušným pražským viaduktem, upravený jako noclehárna, umožňuje poskytnout nocleh až třem desítkám bezdomovců. Umožnila to obecně prospěšná společnost Seven Roses (Sedm růží) s ředitelem Marcellem Levinem, který za své peníze koupil dva autobusy. Nocleh stojí 35 korun, opilí jsou vyloučení, a pokud je někdo nemytý, musí se v protějším domě, provozovaném rovněž nevládní institucí Naděje, vykoupat.

BRNO – Občanům EU žijícím v ČR je dlouhodobě upíráno volební právo, které jim náleží podle smlouvy o fungování EU. O zákonnou úpravu, která by tento nedostatek odstranila, usiluje veřejná ochránkyně práv Anna Šabatová. Odhadem se jedná o 160 000 osob, z poloviny ze Slovenska. Při nízké volební účasti by tento zákon mohl ovlivnit i výsledek volebních prognóz.

HODONÍN U KUNŠTÁTU – V neděli 24. srpna proběhne pietní akt za romské oběti holocaustu v koncentračním táboře v Hodoníně u Kunštátu. Toho dne v roce 1943 byli odsud do Osvětimi odsunuti všichni zde držení vězňové. Muzeum romské kultury vypravuje autobus pro návštěvníky, který bude přistaven před budovou Muzea v Brně. Podrobnější informace tamtéž. (kh)

Dětské okénko

Z fotokroužku Dyk Foto

Hudba

foto: David Horváth

Můj život. Jedině fotbal mě dokáže ze všeho vyléčit a vytáhnout.

foto: Gino Landori

Chcete přispívat na naše anketní stránky?
Ozvěte se na rhangos@volny.cz, nebo přímo
šéfredaktorovi na romanohangos@gmail.com.

Romové jsou tradičním strašákem komerčních médií

Častokrát vedení mediálních společností a televizních kanálů vysvětluje příběhy, které prostřednictvím svých médií šíří jako objektivní zobrazení reality. To je zcela normální, a není potřeba se nad tím příliš dlouho pozastavovat. Je to jejich práce. Naše práce čtenářů a televizních diváků zase je naučit se rozlišovat mezi realitou našich každodenních životů a realitou, kterou konstruuji média ve snaze oslovit co nejvyšší množství potenciálních zákazníků reklamních produktů, ze kterých zejména komerční televize žijí. Každá společnost má svoje slabiny a českou slabinou je latentní rasismus vůči menšinám, jejichž životnímu stylu nerozumí.

Dokazuje to i současná kauza televize Prima, jejíž vedení trvá na tom, že nedávne protiromské reportáže „pravdivě popisovaly skutečné situace.“ Generální ředitel FTV Prima Marek Singer se ostře ohradil proti upozornění Rady pro rozhlasové a televizní vysílání na údajné porušení zákona, jehož se Prima dopustila. Rada se na svém červencovém zasedání usnesla, že někte-

ré příspěvky odvysílané ve Zpravách televize Prima v rubrice *Kam se jini bojí* utvrzovaly stereotypní předsudky vůči romské menšině.

Zatímco Rada pro rozhlasové a televizní vysílání po odborném posouzení zpravodajství televize Prima shledala porušení zákona, které vysílatelům ukládá „nezařazovat do programů pořady, které mohou utvrzovat stereotypní předsudky týkající se etnických, náboženských nebo rasových menšin...“, vedení televize Prima odmítlo veškerá obvinění s poukazem na snahu ze strany Rady sterilizovat a filtrovat obsah nezávislého zpravodajství rozhodováním o tom, co je ještě únosnou informací a co už je stereotypním předsudkem.

Tato skutečnost nám ukazuje dva negativní jevy, které nesvědčí o vysoké kultuře současné české společnosti. Za prvé je to stálá a sílící přítomnost pasivního rasismu v majoritní společnosti, což je onen „objektivní svět“, o němž ředitel Singer mluví a hlavně fundament, na kterém televize svoje protiromské zpravodajství staví. Druhý pro-

blém je ten, že ve snaze získat neutečnou pozornost diváků, komerční média se čím dál tím méně bojí používat terminologii blízkou ve svém duchu třetí cenové kategorii, čímž škodí nejen těm, které osočují, ale i těm, na které se obrací.

Média mají zvláštní moc vstřebávat z kultury její hodnoty a zpět je do ní prostřednictvím zpravodajství a publicistiky projektovat. Problémy, které komerční televize spojuje s Romy tak nejenže nelze považovat za objektivní realitu, ale měly by být slušnými Romy ignorovány. Komerční televize je skupina lidí manipulující informacemi, která oslovuje skupinu lidí, která chce být těmito informacemi manipulována. Nic víc, nic míň. Současné zpravodajství komerčních televizí tak čím dál tím víc připomíná spíše pokleslou zábavu než informační zdroj.

Sabir Agalarov

Jako provozovatel média v demokratické společnosti jsme oprávněni, či spíše povinni, ukazovat svět objektivně takový, jaký je, a nevyhýbat se při tom žádným tématům.

Marek Singer

Talentované romské děti zažijí výjimečné léto

Známa česká umělkyně Ida Kellarová s občanským sdružením Miret opět připravila letní uměleckou školu pro talentované romské děti Romano drom. Během ní bude 60 dětí ze slovenských, českých a maďarských osad a dětských domovů rozvíjet své hudební nadání a další zručnosti na tvořivých workshopech.

Cílem Romano drom je podpořit rozvoj romské kultury a napomoci seberealizaci a sebevědomí znevýhodněných dětí. Letní umělecká škola bude trvat od 26. 7. do 10. 8. 2014 pod vedením Idy Kellarové a špičkových profesionálních umělců, s nimiž dlouhodobě spolupracuje.

Jak se dětem daří, ukážou už během Dne otevřených dveří, který se na letní škole v Lúčkách – Potoky u Lipan bude konat 3. srpna od 13:00. Na tento den jsou pozvané všechny děti, které by rády předvedly svoji práci a zároveň se seznámily s dalšími dětmi, které na sobě pracují a mění svět.

Kromě Idy Kellarové, která se se sdružením Miret věnuje dlouhodo-

bě vzdělávání romských dětí, je do projektu zapojena i Česká filharmonie. Její hudebníci se budou věnovat dětem a na závěr letní školy budou spolu s jejími účastníky vystupovat na speciálních koncertech na východním Slovensku.

Společné vystoupení České filharmonie, Idy Kellarové a romských dětí můžete zažít 6. srpna v romské osadě v Lenartově, 7. srpna v romské osadě v Raslavičích a 8. srpna v synagoze v Liptovském Mikuláši.

Série netradičních koncertů představí i další dětské sbory a úspěšné romské hudebníky. Vystoupí dětský sbor Čhavoreng, pěvecký soubor z Banské Štiavnice, který se pod vedením Idy Kellarové zúčastní i letní školy, a pod vedením Oty Bundy i soubor Kesaj. Do projektu jsou zapojeni i Desiderius Dužda, který sbor nejen odborně vede, ale pro výjimečné děti i skládá původní tvorbu, akordeonista Igor Čolić ze Srbska, Josef Fečo, který se chopil aranžmá skladeb pro filharmonii, Libuška Bachratá, která na letní škole vede ta-

neční workshopy, Jan Dužda či Gergely Nagy, Maté Palásti, Berci Danyi a Norbi Bogdán z Maďarska.

Letní škola Romano drom se koná díky podpoře Vyšegrádského fondu, A.S.A. Slovensko, spol. s.r.o., ComAp, spol.s.r.o. a Ing. Jozef Patkaň-Obnova, Bardejov, Sick s.r.o.

Partnery projektu jsou Česká filharmonie, ETP Slovensko a Snétberger Zenei Tehéseg Központ. Hlavním spoluorganizátorem na Slovensku je Sociálny Prešov s partnery Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation, Bratislava, Superar Slovakia, Banská Štiavnica, Jesko, o. z. Liptovský Mikuláš, obec Lenartov, obec Raslavice, Kesaj Čhave, Kežmarok, Poltár a Revúca.

Mediální partner na Slovensku je Rómovia.sme.sk

V případě zájmu o návštěvu letní školy či některého ze závěrečných koncertů, prosím kontaktujte Inge Doležalovou na inge@socialnypresov.sk a nebo 905 207 686.

Inge Doležalová

Omluva paní Magdaleně Gáborové od Romano hangos

Redakce čtrnáctideníku Romano hangos přináší omluvu paní Magdaleně Gáborové za to, že v jednom z předchozích čísel jsme nedopatřením špatně uvedli její pracovní funkci. Paní Magdalena není uklízečka, jak bylo chybně uvedeno v anketě osmého čísla Romano hangos, ale pracuje ve zdravotnictví, v Pardubicích. Jejím oborem je Rehabilitace, relaxace a masáže lymfatických cest. Doufáme, že paní Magdalena Gáborová na nás nezapomene za naši nepozornost a nadále našim novinám zachová svoji přízeň. (red)

Princ Charles z Walesu podává ruku paní Magdaleně Gáborové.

foto: archiv Magdaleny Gáborové

Anketní otázka

Jaké znáte nástroje, které používá současná česká vláda ke zlepšení zaměstnanosti Romů?

Ivo Provazník

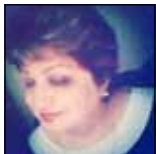
univerzitní profesor, Brno

Otázka spíše zní, jaké nástroje (a proč) česká vláda zatím nepoužívá ke zlepšení zaměstnanosti Romů. Je to upřímně řečeno výsledkem neschopnosti a podceňování sociálního dopadu extrémní nezaměstnanosti jedné skupiny obyvatel. Mnozí Romové z mnoha objektivních důvodů nepracují, mnoho Romů vykonává jen těžké manuální nebo sezónní práce, případně se nechá zaměstnat „načerno“ za nízkou mzdu. Není žádný rozumný důvod, proč by nemohli získat i kvalifikovaná a rozumně placená místa. Česká vláda (i ty předchozí) pro to dělá velmi málo a to po velmi dlouhou dobu. Jistě, většina Romů nemá potřebnou kvalifikaci. Ale ta se dá přece získat! Je to otázka jejich motivování, dlouhodobé a mravenčí sociální práce na úrovni terénních pracovníků, vytváření pracovních míst, ekonomické podpory účastníků se firem. Pevně věřím, že to pomůže překonat i problémy u těch, kteří zatím nechtějí pracovat nebo tomu prostě jen odvykli. Bude to výhodné nejen pro nezaměstnané Romy, ale také to celospolečensky sníží ekonomickou zátěž i potlačí předsudky majority. Bohužel zatím nemáme lidra, který by se za Romy postavil a dokázal razantně prosadit tyto potřebné kroky. Ale máme vládu, která má ve svém prohlášení, že „rozvine aktivní politiku zaměstnanosti se zaměřením na lidi ohrožené sociálním vyloučením“, o „boji proti sociálnímu vyloučení“ nemluvě. Už aby s tím začala, ne?

Jana Neveršilová

výtvarnice, Praha

Můj názor je, že česká vláda nemá žádný nástroj pro zaměstnanost Romů a nic pro to ani nevytváří. To je na hodně let, než se dostaví pozitivní řešení a na dnešní dobu to nemá jednoduché ani vláda ani Romové. Myslím si, že Romové by si měli i sami vytvářet podmínky, aby uspěli na trhu práce, nikdo jiný to za ně neudělá. Ano, máme tady romskou inteligenci, která žije na úrovni, ale nezaměstnanost se týká nás všech. Myslím si, že je to běh na dlouhou trať, ale věřím, že ten čas přijde a Romové budou zase pracovat, tak jak pracovali za minulého režimu.

Lucie Sharri Oračková

Studentka, Brno

V poslední době se například uplatňují rekvalifikační kurzy a poté sekundární pomoc při hledání práce (školení typu „jak na pohovor“, „jak si napsat správně CV a motivační dopis“). Co se mně osobně líbí, tak VPP. Mnoho mladých Romů se v rámci projektů nechá zaměstnat (samozřejmě musí projít výběrovým řízením, jako každý uchazeč o zaměstnání), načerpá praxi cca šest

měsíců a ještě k tomu jim to stát proplatí v minimální mzdě. Skvělá šance pro mladé i starší, jak načerpat praxi a ještě k tomu si to nechat zaplatit.

Milada Dubnická

Pedagogická asistentka základní školy T. G. Masaryka, Bohumín

V našem regionu je velká nezaměstnanost, ale přesto Úřad práce se velmi snaží tuto situaci řešit pomocí různých nabídek jako jsou třeba investiční pobídky, rekvalifikační kurzy, dotování zaměstnanců, podpora neziskových sektorů, dotace hlavně ve školách – projekty k motivaci se vzdělávat. V našem regionu je velká podpora pedagogických asistentů ve školách – nově je zaveden i asistent prevence kriminality při městské policii v Karvině.

Roman Růžička

žurnalista, Brno

Takto z hlavy se mi vybaví jen a pouze program obecně prospěšných prací placených EU. Ten ale není zaměřený výhradně na Romy, ale na všechny lidi, kteří se ocitli na dně. Samozřejmě, Romů je mezi nimi hodně. V tomto případě se jedná o ty uklízeči a podobné práce pro obce. Minimální plat, tedy osm a půl tisíce hrubého, příliš motivační není. Naopak funguje jako pobídka k tomu, aby lidé byli na sociálních dávkách a snažili se přivydělat si na černo. Pokud jsou nějaké pobídky i na vyšší úrovni, tak o nich teď nevím. A mám pocit, že vláda řeší spíše toto „zneužívání“ sociálních dávek, než nastavení ceny práce tak, aby se být zaměstnaný vyplatilo.

Soňa Samková

herečka, scenáristka, zpěvačka, Revúca, Slovensko

Je známo, že Romové již od pradávna vynikali v hudbě, kovářství, košíkářství, kovorytectví, byli dobří akrobati a cirkusoví umělci. Když byli Romové nuceni se usadit, museli se žít převážně velmi těžkou prací. A tak je tomu i dnes. Celý romský život a postavení Romů v různých společnostech závisí na tom, jaký je přístup k nim vlády té či oné země. Tím chci říct, že všechny dosavadní české vlády nevytvořily pro Romy vhodné podmínky, a tak kvůli své etnické příslušnosti nemají slušné zaměstnání a vzdělání. Myslím si, že kdyby existovala vůle na straně vlád, vznikly by i vhodné podmínky pro zaměstnání Romů. Firmy, které by byly zvýhodněné na daních a mohly by přednostně získat státní zakázky, by rády a s velkou chutí zaměstnávaly Romy. Nebudou-li vlády konat kroky ke zlepšení image Romů a firem, které je zaměstnávají, budou Romové odkázaní na nejhorší osud v Čechách.

komentář

Kompromis je nutný!

KAREL HOLOMEK

Pan prezident Miloš Zeman stanovil čas přidělování bytů Romům tehdy, až přestanou pálit parkety ve svých takzvaných vybydlených bytech. Takto odpověděl na dotaz jedné ženy při své návštěvě města Liberec na počátku léta. Připusťme, že to je hloupost a jeden z těch méně povedených bonmotů páne prezidenta. Ale my mu dobře rozumíme. Pan prezident tím asi chtěl říci, že Romové lépe dosáhnou na slušný byt, až ho budou schopni slušněji užívat.

Budiž, není to přesně tak! Většina Romů nedosáhne na slušnější byt z jiných důvodů a rozdíl mezi příslušníky většiny a příslušníky romské populace, pokud jde o byty, je nebetýčný.

Napsal jsem o tomto dotazu a následně odpovědi prezidenta malý čtenářský příspěvek do Lidovek a dostal několik reakcí, které ukázaly jasně, jaká pochybení a nedorozumění ve vzájemné komunikaci mezi Romy a Čechy existují, když už k nim dojde.

Jako červená nit všech těch e-mailových reakcí znělo: „Co si to ta ženská dovoluje, copak nám Čechům se někdo staral o přidělení bytu?“

Nikdo už nedokázal odsoudit neapnou odpověď páne prezidenta, která spočívala v tom, že nemohl vědět, kdo dotaz pokládá, a v tom smyslu byla jeho odpověď mimořádně arogantní. Naopak. Několik pisatelů ji pokládalo za „noblesní“.

Nezbylo mi než připustit, že obě reakce jsou výsledkem nenávisi a předsudků, které vyvěraly tak názorně a nešťálovaně na povrch, aby nám všem daly jasně na srozuměnou, jací vlastně jsme. Nenávist a předsudky nejsou dobrými rádci v úradcích o tom, jak se chovat a jaké cesty k řešení hledat. Na tom se přece dohodnou obě strany, nemají-li zrovna důvod k rozčilení. A pak už se můžeme domluvit pro příště na přijetí kompromisu. Mohl by vypadat takto:

Romové napříště slíbí, že už se budou chovat jako aktivní občané, budou se snažit najít zaměstnání a brát i takové, které z počátku není příliš honorované, budou usilovat o získání slušného bytu ve slušné lokalitě a budou pěstovat v takovém místě přátelské vztahy, budou posílat své děti do nesegregovaných škol a starat se o jejich plnou školní docházku. Pokud tu zůstane skupina Romů, která tohle nebude schopna naplnit, pak budiž známo, že nemá podporu nikoho, ani mezi Romy ani mezi příslušníky většiny. Natahování ruky v očekávání, že něco dostanu zdarma, se přísně zakazuje!

Příslušníci většiny, včetně úřednického stavu na všech úrovních, zapomenou na své špatné zkušenosti s Romy a dají Romům, žádajícím o byt stejnou šanci a v dohledné době jejich žádost vyřídí. Zaměstnavatelé dají zaměstnání i Romovi, aniž by před ním hráli hru na schovávanou, že místo je již obsazeno a ve většině základních škol se začnou objevovat romské děti v počtu na jednu třídu ve dvou až třech dětech, stačí, ne více!

Tohle si přece můžeme vzájemně slíbit a dokonce máme možnost to docela reálně naplňovat. Nic tomu nebrání, jen naše hlavy a vůle to udělat. Tohle když si vzájemně nadělíme, udělali jsme to nejlepší, co jsme mohli.

Karviná má svoje „superhrdiny“

Dokončení ze str. 1

let. Rozdíl mezi nimi je, že Petr Slezák je do úseku prevence a přímé spolupráce s asistenty zapojen teprve krátce. Vladislav Szmek tuto funkci v sociálně vyloučené lokalitě vykonává již několik let a byl u samotného začátku, nejen projektu Asistent prevence kriminality,

ale i u několika obdobných projektů.

Mezi asistenty vykonávající tuto práci, která je motivuje, baví a naplňuje, patří Eva Kropiwnická, která je ikonou v dané lokalitě. Je jednou z mála žen romského původu a věku kolem padesáti let, která do-

sáhla vlastní pílí na středoškolské vzdělání s maturitním vysvědčením. „Teta Eva“, jak je často oslovoována, má za sebou několik let práce jako terénní pracovnice a také lektorskou činnost.

Eva sama pomáhala vzdělávat druhé. Nejen, že má dobrou terén-

ní znalost, ale sama je dost známa a respektována.

Druhou asistentkou je Bc. Nikola Cholewíková, Dis. Neliší se od ostatních jen dosaženým vzděláním, ale jako jediná mezi těmito asistenty je tzv. gádžovka, tedy bílá žena. K překvapení mnohých to není vůbec na škodu, protože smíšených manželství a partnerství je v dané lokalitě mnoho. Tím, že v této lokalitě vyrůstala a není lhostejná k jevům kolem sebe, tak i ona má velmi dobrou místní znalost a je platným členem týmu. Tato práce ji motivovala a zaujala natolik, že si rozšiřuje své vzdělání v sociální sféře. Ve spolupráci s neziskovými organizacemi ve svém volném čase působí jako dobrovolník a doučuje tzv. pomalejší žáky.

Ladislav Poštolka je také asistent romského původu, ve věku pětácti let. I on má perfektní místní znalost, která je mnohdy k nezaplacení. Jednak byl Láďa za mlada zdravý živý chlapec a jednak mu jeho družnost zůstala do dnešních dnů, z čehož pramení jeho postave-

ní v komunitě a zároveň se těší velmi slušné autoritě. V neposlední řadě se umí rozhlížet kolem sebe a nepřechází potíže, ale hledá jejich řešení.

Lukrecius Kišš známý spíše jako „Chang“, uzavírá tuto čtveřici asistentů. Tento třicetiletý muž je taktéž ikonou, nejen v romské komunitě. Lukrecius je ukázkou toho, že když se chce a člověk na sobě dře, tak leccos dokáže. Nejen, že je to několika násobný mistr v kick-boxu, ale zároveň je znám i jako rapper, z čehož pramení přirozená autorita, a při jeho skromnosti, důstojnosti a slušnosti vůči druhým, pak i patřičná úcta zejména stejných starších vrstevníků. Je to muž, který chce a ví, co chce, což povzbuzuje v této lokalitě dost jedinců a Lukrecius se těmto chlapcům taktéž věnuje i ve svém volném čase s energií sobě vlastní.

Aktivita asistentů prevence kriminality jsou nepochybně potřebné hlavně pro zajištění bezpečnosti a spokojeného života občanů v sociálně vyloučené lokalitě.

text a foto: Nikola Cholewíková

Cesta ven

(ČR, 2014, 103 min., r. Petr Václav)

Využiji text o novém filmu Petra Václava také ke shrnutí hrané filmové produkce v ČR po roce 1989, která se zásadnějším způsobem dotýká tématu romské minority. Vše začalo právě Václavovým debutovým filmem Marian (1996), a tak bychom mohli říci, že jeho nový film symbolicky uzavírá určitý cyklus zahrnující 25 let a 13 celovečerních filmů.

Odvrácenou stranou této produkce je exploatační trilogie Tomáše Magnuska Bastardi (2010), Bastardi 2 (2011) a Bastardi 3 (2012), která kromě nepokrytě rasistické rétoriky trpí všestranně ubohou úrovní filmařského řemesla. Neškodnou, ale zároveň nic nepřinášející zábavu představuje komediální výlet Jiřího Vejdělky do oblasti romského tématu Roming (2007) v hlavních rolích s Bolkem Polívkou a Mariánem Labudou. Ostatní zástupci jsou již více či méně zdařilými upřímnými pokusy o nahlédnutí do složitosti soužití Romů a bílých v našich zemích, z nichž každý si zaslouží přinejmenším uznání za snahu o uchopení nelehkého tématu.

Obecně nejproblematictější hodnoceným se ukázal snímek rámujeící konec kariéry režiséry Drahomíry Vihanové Zpráva o putování studentů Jakuba a Petra (2000), prolínající filozofické a etnografické roviny.

Shakespearův příběh Romea a Julie do roviny současného milostného dramatu romské dívky a bílého chlapce v povídce přepracoval Josef Klíma a následně natočil režisér Milan Cieslar jako Černý slzy (2002). Snímek vznikl jako televizní film v hlavní roli s Kryštofem Hádkem a trpí mnoha neduhy této produkce, především značnou naivitou, přesto ho pro „plnohodnotnost“ práce s romským tématem do rozebírané skupiny řadím.

Mnoho paralel (tématem i kvalitou) k Černým slzám nalezneme v dalším romantickém dramatu Indián a sestřička (2006) Dana Włodarczyka. Již jednoznačně sociální rozměr prochází dvojicí filmů známého režiséra Zdeňka Tyce Smradi (2002) a El Paso (2008), z nichž prvně jmenovaný podle scénáře Terezy Boučkové kromě vynikajících hereckých výkonů (Český Lev pro Ivana Trojana za hlavní roli, nominace pro Petru Špalovou) disponuje nepopíratelnými kvalitami jak na úrovni příběhu, tak například kamery.

Slovensko-českou koprodukcí je zatím poslední celovečerní film Martina Šulíka Cigán (2011), jehož touha o realistickou výpověď ze života v romské osadě (včetně natáčení ve skutečných reáliích a s neherci) a zároveň snaha o vyprodukování evropského artového filmu skončila nejednoznačným, nepříliš autentickým výsledkem.

Kuráží mladé režisérky a syrovým stylem na hranici hraného a dokumentárního filmu je sympatická další slovensko-česká koprodukce, debut Ivety Grófové, Až do města Aš (2012), líčící příběh romské dívky, která se z východoslovenské osady dostává do prostředí česko-německého pohraničí.

Tím se oklikou dostáváme zpět k filmům Petra Václava Marian a především aktuální Cestě ven. Spolu s Tycovými Smrady tvoří nepopíratelný kvalitativní vrchol výše popsané skupiny. Zatímco Marian líčil bezvýhodnou cestu životem sociálně determinovaného romského chlapce, o poznání pozitivnější Cesta ven se zaměřuje na mladou romskou matku Žanetu bojující za lepší život. Oba snímky spojuje v mnoha momentech precizní odporování skutečných charakterů a situací a úspornost inscenování příběhu. Tvoří tak opravdové moderní sociální drama na evropské úrovni.

Realismus a uvěřitelnost pak nenaruší ani místy ne zcela dokonale vyjádření obsazených neherců. Zatímco Marian byl jako mnohý debutový film sevřenější, přímočařejší a údernější, Cesta ven nabízí komplexnější pohled na život části romské minority. Spolu s Žanetiny putováním po úřadech, nebezpečných nočních ulicích města, odpudivých ubytovnách či podobně nehostinném bytě jejího otce v okrajovém ghettu dokumentárním a přesvědčivým způsobem nahlížíme přímo do míst, která možná mnohdy sousedí s našimi domovy, ale my si jejich podrobnou podobu sotva dokážeme představit.

Se stejnou poctivostí Cesta ven mapuje zásadní témata současného života sociálně deprivované části naší společnosti – předsudky, opovržení druhých i pocity vlastní méněcennosti, ztráta snahy o zařazení do společnosti, hledání úniku v alkoholu, drogách, pád do dluhové pasti lichvářů a exekucí a již jen poslední krok k zločinu či prostituci. To vše Václavův film ukazuje bez soudů, nadržování jedné či druhé straně, prostě jako fakt. Dokonce se nebrání humoru, což je dalším z jeho jednoznačných pozitiv.

Posun režisérova pohledu na život a celkového vyznění snímku pak rozpoznáme v závěru, který v případě osmnáct let starého Mariana končí tragicky a bezvýhodně, zatímco o Žanetě přesunující se za prací kamsi za hranice sice zatím nemůžeme prohlásit, že svoji „cestu ven“ již absolvovala, ale každopádně na ní přes všechna protivenství s nadějí dokázala vytrvat.

Martin Chlup

Občanské sdružení Smysl života

Malý vzrůstem, ale velkými činy se v okolí svého bydliště, ale i v jiných částech naší země, prezentuje pan Milan Horváth, předseda o. s. Smysl života. Je to člověk velice skromný a ke všemu přistupuje s otevřeným srdcem a snahou pomoci.

Proč o tom píšu? Stále je poukázováno na to, že není vůbec vidět Romy dělat něco dobrého pro společnost, když se o Romech píše nebo mluví, tak většinou v negativním smyslu, nanejvýš se dočteme o nějakých kulturních aktivitách. Já se tak trochu i ptám, jak je možné, že lidé z o. s. Smysl života, kteří dělají pro společnost tolik, nejsou nikým podporováni, nikde prezentováni, ani se jim nedostává veřejného uznání?

Tito lidé, kteří dělají spoustu prospěšných aktivit, nejsou nikým za svou práci placeni. Mnoho z nich je bez zaměstnání, a přesto jsou velmi prospěšní pro společnost. Vykonnávají tak mnoho jako málokdo.

Milan Horváth, Mario Pešek, Iveta Bílková a Jolana Balogová

foto: František Lacko

Proto bych chtěl na ně poukázat, chtěl bych, aby o nich bylo více slyšet, aby byli vidět, aby se o nich vědělo a dostalo se tomuto sdružení pomoci, kterou si zaslouží.

Členové sdružení Smysl života jsou lidé, kteří jsou sami v úpadku a přitom dokážou pomoci druhým. Je potřeba je podporovat a veřejně ukázat, čeho všeho svým příkladným chováním dosáhli. Pokládám za nutné co nejširší veřejnost s těmito příkladnými Romy seznámit také proto, že v dnešní době se poukazuje především na to, kde co Romové ukradnou a nebo se píše jenom o těch, co by s tímto mohli něco dělat, ale nedělají.

Občanské sdružení Smysl života vzniklo a pracuje v Děčíně, na základě myšlenky pana Milana Horvátha, který je jeho předsedou, že každý člověk může pomoci druhým, nabízet porozumění, pochopení a věnovat svůj čas. Členy tohoto sdružení je šest Romů. Ve

svém volném čase pracují s dětmi a mládeží ze sociálně znevýhodněného prostředí. Vymýšlejí pro ně volnočasové aktivity, hry a výlety. Společně uklízejí okolí i besedují. Všichni členové se snaží jít pozitivním příkladem. Milan Horváth jako bývalý asistent prevence kriminality ve městě Děčín vede děti především proti sociálně patologickému chování.

Druhou neméně zásluhou aktivitou jsou již tradiční víkendové obědy pro lidi bez domova. Tyto obědy se těší velkému zájmu, jednoduše se stalo, že na oběd dorazili i lidé, kteří nepatří přímo mezi bezdomovce, ale dostali se do natolik finančně tíživé situace, že uvítali možnost najíst se zdarma. V zimních měsících je obzvlášť vítáno posezení u teplého čaje. Těmto potřebným lidem také zajišťují šatstvo, které získává sdružení Smysl života od dárců.

Sdružení Smysl života se snaží získávat finanční prostředky formou sbírky, která je neustále vypsána jak na facebookových stránkách Smysl života, tak na jejich oficiálních stránkách <http://smysl-zivota.wbs.cz/>. Členové sdružení se pravidelně skládají mezi sebou, aby mohli například připravit oběd pro lidi bez domova i v případě, že zrovna nemají žádný finanční přírůstek z řad dárců. Většina členů toho sdružení je nezaměstnaných a sami nemají mnoho.

Mottem o. s. Smysl života je: I chudí lidé mohou pomoci ještě chudším a hladovým dát jídlo.

Nerozlišujeme lidi podle etnické příslušnosti, jednoduše pomáháme potřebným. **František Lacko**

Oáza v Karvině: naděje pro děti

Již třináct let Nizkoprahové zařízení dětí a mládeže OÁZA nabízí svým uživatelům sociální služby s cílem pomoci dětem a mládeži ve věku od šesti do šestadvaceti let zvládat obtížné situace a zároveň zvyšovat jejich vzdělanost, sociální úroveň a šanci se zapojit do společenského a pracovního života. S vedoucí OÁZY Jaroslavou Hanzlovou hovořil náš redaktor Lukrecius Chang.

Jak dlouho existuje toto zařízení a jak dlouho zde působíte vy?
NZDM OÁZA bylo zřízeno 1. srpna 2001 jako středisko volného času dětí a mládeže ve spolupráci Akademie J. A. Komenského Karviná a Magistrátu města Karviná. Od roku 2007 je naše zařízení registrováno jako sociální služba. Já osobně v tomto zařízení pracuji již 12 let.

Chci, abyste představila čtenářům, jakou činnost provozujete?
Nizkoprahové zařízení dětí a mládeže OÁZA je od roku 2007 registrovanou sociální službou poskytující služby sociální prevence dětem a mládeži ve věku od 6 do 26 let ve vyloučené lokalitě Karviná – Nové Město, a to v souladu s § 62 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění platných předpisů. Naším mladým klientům poskytujeme bezpečný prostor, kde mohou využít sociálních služeb, kterými jsou např. poskytování poradenství umožňující lepší orientaci ve společenském prostředí, pomoc při ře-

šení osobních problémů a vyřizování běžných záležitostí, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti.

Jaká komunita osob navštěvuje vaše zařízení?

NZDM OÁZA navštěvují převážně romské děti a mládež (cca 90%). Většina našich klientů pochází z vyloučené lokality Karviná-Nové Město. Někteří z našich klientů jsou ve vyšší míře ze sociálně a ekonomicky znevýhodněných rodin, mají problémy ve škole, neumějí smysluplně trávit volný čas a někteří se již ve svém mládí věku potýkají se závislostmi různého druhu a mnohdy také s trestnou činností. Jsou zde ale i takoví, kteří se rádi zapojují do různých připravených aktivit, pravidelně navštěvují školu a mají slušné školní výsledky.

Jaké máte plány do budoucna?

Za dvanáct let každodenní práce s klienty jsem měla možnost seznámit se s romskou problematikou, vzdělávat se, rozpoznat, co naše klienty trápí a naopak z čeho mají radost. Podařilo se nám najít společnou cestu, pořádáme spoustu aktivit, preventivních besed a dalších činností, ve kterých bychom chtěli pokračovat. Na základě zkušeností, cítíme potřebu rozšíření sociální služby v lokalitě Karviná Nové Město, abychom se mohli věnovat nejen dětem a mládeži, ale rovněž bychom chtěli pracovat i s jejich rodiči. Pro realizaci služby však musíme najít zdroj krytí jejich nákladů, protože služby poskytujeme zcela bezplatně. Záleží rovněž na rozhodnutí orgánů státní správy a samosprávy v našem městě.

rozhovor vedl Lukrecius Chang

Romové musí najít cestu ven

Tento text je o nezaměstnanosti Romů, pro kterou vláda ještě nestalčila nic moc velkého udělat. Podle mého názoru, nedělá v otázce romské nezaměstnanosti nic jiného než vláda předchozí. Ano, podporuje rekvalifikační kurzy, projekty neziskových organizací, podporuje kraje, města a obce, kde žijí velké romské komunity. Ano, do jisté míry také podporuje i oblasti, ve kterých zanikl průmysl a kde extrémně narostla nezaměstnanost Čechů a Romů. Věřím, že vláda pro nezaměstnanost Romů dělá dost, jen si nehlídá průběh a výsledný efekt svých pozitivních gest. Dalo by se říct, že vláda zatím dostatečně nevyužívá svých možností k pozitivnímu ovlivňování trhu práce pro Romy. Ptám se, jak je možné, že v Brně, kde je obecně tak nízká nezaměstnanost, drtívá většina Romů je bez práce? Jak je to možné? Nezaměstnanost romské menšiny každým rokem stoupá. Kopíruje tak celkový trend nezaměstnanosti, ovšem na rozdíl od Čechů, Romové jsou na trhu práce již bez

šance. Na této skutečnosti se podílí mnoho faktorů, jako je nízká vzdělanost, nedostatečná pracovní kvalifikace a zánik tradičních romských řemesel. Zkrátka, s trochou nadsázky, můžeme říct, že víc než mozek a schopné ruce, Romům chybí papíry, diplomy a certifikáty. Ne všichni Romové jsou ale nevzdělaní, ne všichni jsou nízkou kvalifikovaní, a už vůbec ne všichni jsou neschopní. Mnohem větší mírou se na romské nezaměstnanosti podílí samotný vývoj ekonomických procesů, pokles životní úrovně a následné zhoršování vzájemných společenských vztahů, příliv nelegálních romských přistěhovalců, paušalizace, předsudky, skryté projevy diskriminace, extrémní nárůst rasismu a xenofobie v médiích atd. Společnost není ochotná přijmout Romy jako takové a svojí laskavou pozorností je přimět k tomu, aby se rozvíjeli tak, jak mají. Vysoká romská nezaměstnanost již není únosná a bije na poplach. Jako řešení této situace vidím vytvoření zakázek pro romské

firmy a romské podnikatele. Kritéria pracovní náplně takových zakázek by měla odpovídat tomu, co Romové umí dělat. Čili veškeré stavební práce, silniční a práce vyžadující manuální zručnost, by měly být přiděleny právě Romům. Rozhodování o těchto věcech spadá do režie Ministerstva zemědělství, Ministerstva pro životní prostředí, Ministerstva průmyslu a Ministerstva pro místní rozvoj. Dále by měla vláda zvýhodnit na daních i české firmy a podnikatele, kteří by Romy zaměstnali. Je to opravdu málo, co by mohla vláda pro Romy udělat, ale i tak, dosáhla by tím velkých výsledků. Ovlivnila by tak nebezpečnou atmosféru, která kyne mezi Čechy jako na droždí. Zamezila by tak trestným činům, které páchají zcela zoufalí Romové, zlepšila by tak život a postavení Romů ve společnosti, zlepšila by pohled celého světa na Českou republiku a v neposlední řadě statní kasa by na tom nejen ušetřila, ale i vydělávala.

Gejza Horváth

Romaňi čhib

Pre calo luma dživen vaj dešupandž milijoni Roma. Nektuter andre Rumunija, Bulgarija, Serviko, Ungriko. But Roma peske dživen mištes, patřivales, kajča tiž but čorikanes.

So hin le romengero barvalřpen? So ačhiľas amenge savorenge andalo indicko ezerešno čirlatuňpen?

Amaro romipen the čhib. Romaňi čhib hin nekguleder, sar phenenas amare phure dada. Phirnas gav gavestar, pre calo luma, the vakerenas maškar peste romanes. Oda len ratindas pal e bibacht the gadžengero phujipen. But šela berša o parne kamenas le Romen te murdarel, te našavel, kajča o Roma predžidřile savoro.

ro. Dukha, nasvalřipena, maribena, nalačhipen lumakero. Nane pre luma ajsa nipos, so cerpinelas ajci but.

Sar'oda, hoj dži adadžives le Romenge ačhiľas lengero romipen, kultura, tradiciji the čhib? Likere-nas pes jekhetane, žutinenas jekh avreske, has ke peste sar phrala. Oda amari zor, oda amaro drom ko feder dživipen. Jekhetaniben. Amare phure amenge mukhle ada, hoj te predživas savoro.

So amen keras? Bisteras, ko sam, bisteras pre amari romaňi čhib. Le čhavoren sikhavas gadžikanes, o bala prefarbinas, napaľas řisoske the řikaskes.

Hin čačipen, hoj e asimilacija džal dureder, andalo savore seri řunas gadžikane lava, andro řkoli amare čhave na sikhľon amari čhib.

Hin oda mištes? Nane, mire phrala the pheňa. Kampel opre te vazdel amari kultura the romipen, kampel te barvalřol amari gulř romaňi čhib.

Andre demokracija amaro drom phundrado – hin amen zor te sasřarel u te vazdel amaro romipen. Sar? Avka, hoj na bisteraha, ko sam, kaj džas, sar dživas. Hoj na bisteraha te vakereľ romanes. Hoj pes na ladžaha vař amari cipa, hoj na bisteraha pre amare phure dada the daja, so amenge mukhle. **Jan Horváth**

O romském jazyce

Na celém světě žije na patnáct milionů Romů. Nejvíce v Rumunsku, Bulharsku, na Slovensku, v Maďarsku. Hodně z nich žije na úrovni, avšak je taky dost těch, co žijí v bídě a nejistotě.

Co je bohatství Romů? Co nám naši předkové zanechali z tisícileté indické historie?

Náš jazyk a romství. Romský jazyk je nejsladší na světě, říkali naši staří dědové. Putovali od vesnice k vesnici, po celém světě a hovořili mezi sebou romsky. To byla jejich záchrana před okolním nepřátelským světem. Stovky let se majorita snažila Romy zabít, vypudit a zničit. Nepodařilo se jim to, Ro-

mové přežili všechno. Bolesti, nemoce, války, genocidu. Neexistuje na světě národ, který tak trpěl jako my, Romové.

Jak to, že i přes všechna protivenství tento národ přežil a zachoval si svůj jazyk, romství a kulturu? Díky jednotě, vzájemné pomoci a bratrské lásce. V tom je naše síla, to je cesta k lepšímu životu. Naši předkové nám zanechali to nejcennější, co nám mohli zanechat.

Jak se k tomu všemu my dnes stavíme? Zapomínáme, kdo jsme, zavrhujeme romský jazyk, své děti učíme gadžovsky, vlasy si barvíme, stydíme se za sebe. Nevěříme nikomu a ničemu.

Je pravdou, že asimilace jde kupředu, ze všech stran slyšíme cizí slova, ve školách se naše děti neučí své mateřštině.

Je to dobře? Není, bratři a sestry, Romové. Je nutné pozvednout a rozvíjet naši kulturu a romství. Nezavrhnout náš jazyk, odkaz našich dědů.

V demokracii máme cestu k tomu otevřenou, jsou možnosti, jak uzdravit našeho nemocného ducha. Jak? Tak, že nezapomeneme, kdo jsme, kam jdeme, jak žijeme. Budeme hovořit naším jazykem, nebudeme se stydět za svou barvu pleti. Nezapomeneme na odkaz předků, na to, co nám zanechali. **Jan Horváth**

Děti měnily svoji budoucnost

První prázdninové pondělí se v Muzeu romské kultury slavil konec dalšího školního roku. Besídka byla výjimečná tím, že byla spojena s vyhlášením výsledků soutěže „Změníš svoji budoucnost?“, kterou Muzeum pořádalo ve spolupráci s neziskovou organizací Jekhetane Avindo.

Během besídky se představily děti z divadelního, tanečního a fotografického kroužku. Na besídce se také promítaly fotky Dětského muzejního klubu z akcí z celého školního roku. Vystoupily i ma-

minky ze Sdružení rodičů za fěrovou školu, které sklídily obrovský potlesk.

Vyvrcholením besídky bylo vyhlášení vítězů soutěže „Změníš svoji budoucnost?“, kteří si domů odnesli diplomy i věčné ceny. Eduard Klempár (Jekhetane Avindo) předával ocenění dětem v kategorii mladší žáci. Mezi oceněné děti patřili Vanesa Ferencová (4. místo), Marian Lacko (3. místo), Libor Filo (2. místo) a vítězkou v mladší kategorii se stala Renata Tulejová. Milan Ščuka (Jekhetane Avindo)

a Petra Kačírková (Turistické informační centrum města Brna) předávaly ceny v kategorii starších žáků. Na čtvrtém místě se umístila Marcela Horváthová, Laura Mašová byla na třetím místě, Alexandra Mašová se umístila na druhém místě a vítězem soutěže se stal Filip Horváth. Ocenění získali ceny v hodnotě 50 000 Kč.

Muzeum romské kultury děkuje Jekhetane Avindo za spolupráci na dvouletém projektu a s dětmi z doučování se těší opět po prázdninách! **Petra Bandouchová**

Oběti romského holocaustu připomněl pietní akt v Letech u Písku

Oběti romského holocaustu v Letech u Písku dnes uctili všichni shromáždění u památníku připomínajícího zahájení a ukončení jednoho z nejhorších romských pekel na zemi. Pietní shromáždění začalo v jedenáct hodin dopoledne položením květin k památníku romského holocaustu. Akce se zúčastnil ministr kultury Daniel Herman a zástupkyně pro lidská práva Martina Štěpánková.

„V noci z 2. na 3. srpna roku 1943 byly v Osvětimi zavražděny na tři tisíce Romů z Čech a Moravy. Celkově zahynulo téměř 90 procent této populace. Je to nepředstavitelné,“ připomněl Herman. „Stačilo málo a dnes bych tady taky nestál,“ pokračoval. „Moje matka byla určena do transportu, a kdyby nebylo lidí, kteří ji ukryli, věci by se vyvíjely jinak. Válka skončila a je třeba, abychom se z ní poučili. Kultura připomínání je součástí kultury společnosti,“ uvedl ministr.

Součástí proslovu ministra kultury bylo i připomenutí faktu, že za všechna zvěrstva, jenž se odehrála v průběhu světové války, nemůže jen fašistické Německo. „Není možné svalovat vinu jen na fašistické Německo. S plnou pokorou je třeba přiznat, že tento koncentrační tábor pro Romy byl veden příslušníky české protektorátní policie. Ve své hrubosti a surovosti se příliš nelišili od německých nacistických katanů v jiných koncentračních táborech,“ upozornil Herman.

Jediným Romem, který se pietní akce zúčastnil, byl šéf Společenství Romů na Moravě Karel Holomek. V průběhu neoficiálního posezení Holomek vyjádřil své hluboké znepokojení se skutečností, že v Letech u Písku se stala zvykem dvojí pieta. Podle šéfa Společenství Romů na Moravě pietní shromáždění je aktem souznění a sjednocení Romů, nikoli symbolem jejich nejednotnosti. „Berte to ode mě jako kritiku do vlastních řad, protože jako Rom nemohu připustit, aby rozdvojený stav tady existoval. Existence dvojí piety je důkazem toho, jak naše společnost je rozdělená a tady v Letech je to vidět,“ prohlásil Holomek. Se šéfem Společenství Romů na Moravě vyjádřil svůj souhlas i spisovatel Přemysl Veverka, jehož projev o tragických osudech Romů za druhé světové války nenechal chladným nikoho ze zúčastněných.

Koncentračním táborem v Letech za války prošlo na 1 300 Romů, nejméně 326 jich tam zemřelo. Přes 500 dalších nacisti odvezli do Osvětimi. Vzpomínkové akce se na místě konají již od roku 1995, tehdy památník odhalil prezident Václav Havel. Od té doby také trvá spor zástupců romské obce s jednotlivými vládami o to, jak zajistit důstojnost místa. Památník prošel předloni nákladnou rekonstrukcí. Ke zbourání vepřina se zatím vlády nemají – podle šéfů všech dosavadních vlád na vykoupení a přesun vepřina ve státě nejsou peníze. **text a foto: Sabir Agalarov**

Džanes romanes 10

romane sokaša – romské zvyky

romsky
uľipen
te uľol
te ločhol
o čhavoro
e čhajori
šukar
boňa
te bolel
e kirvi
o kirvo
e khangeri
o rašaj
o Jezus Kristus
o somnakuno raj Del
o kerestos
Kamav le Devles.
Paťav Devles.
e Biblija

česky
narození
narodit se
rodit
chlapeček
děvčátko
krásné
křtiny
křtít
kmotra
kmotr
kostel
farář
Ježíš Kristus
zlatý Pán Bůh
kříž
Miluji Boha.
Věřím v Boha.
Bible

O čhavo uľol la lavutaha,
e čhaj giľaha.
šukar kale bala
šukar kale jakha
O lavutara bašaven.
pre boňa
Savore khelen
u chan,
mulatinen,
pijen peske mol the thard'i.
U savore lošanen.

Chlapec se rodí s houslemi,
děvče s písničkou.
krásné černé vlasy
krásné černé oči
Muzikanti hrají.
na křtinách
Všichni tancují
a hodují,
oslavují,
pijí víno a pálenku.
A všichni se radují.
Jan Horváth

Gipsy na „Colours“

Skupina Gipsy.cz vystoupila během víkendu na jednom z nejzajímavějších a nejvíce navštěvovaných festivalů v České republice Colours of Ostrava.

Diváci zaplnili v pátek před půlnocí prostory kolem Agrofert Fresh Stage do posledního místečka, někteří se dokonce neváhali zavěsit i na ocelové konstrukce, aby měli alespoň trochu lepší výhled na dění na pódiu nebo na projekční obrazovky.

Radek Banga i ostatní členové skupiny opět předvedli, že svou originalitou, energickým projevem i skvělými hudebními výkony dokážou zaujmout, pobavit i strhnout k tanci velmi široké spektrum publika.

Diváci ocenili nejen starší hity jako Romano hip hop nebo Benga Beating, ale velký ohlas měly i novinky z posledního alba Upgrade, zejména Žigulik, který boduje se svým klipem i na internetu.

Radek „Gipsy“ Banga dokáže na koncertě vytvořit skvělou atmosféru, ale i ocenit publikum a pořadatele:

„Lidi v Ostravě byli super. Říká se, že české publikum se nedokáže tak uvolnit, jako jinde ve světě, ale není to tak úplně pravda. Možná to trvá trochu dýl, ale o to víc nás těší, když s námi na konci tančí téměř všichni. Stejně tak úroveň festivalu Colours of Ostrava je srovnatelná se světovými festivaly. Pořadatelé odvádějí výbornou práci.“

Příští víkend čeká Gipsy.cz festival Benátská noc, kde vystoupí 26. 7. a to v 15 hodin.

Skupina Gipsy.cz působí na české i světové hudební scéně již deset let, aktuálně ve složení:

- Radoslav „Gipsy“ Banga – zpěvák, autor hudby i textů;
- Viliam Didiáš – housle,
- Tomáš Baroš – basa,
- Jan Březina – akordeon, kytara.

Gipsy.cz jsou jedním z nejznámějších českých hudebních reprezentantů ve světě, stáli již na prestižních festivalových a klubových pódiích 36 zemí celého světa. Ze vzdálenějších destinací je možné jmenovat např. jihokorejský Soul, Austrálii nebo Alžírsko.

Vynikají energickým hudebním projevem, nadsázkou, humorem i schopností oslovit věkově i žánrově velmi široké spektrum publika. Písničky Gipsy.cz zní třeba i v japonských rádiích. Videoklip Žigulik vznikl k druhému singlu z posledního alba UPGRADE, které vyšlo na podzim 2013 a zanedlouho se stal hitem internetu. (nnj)

Mé jméno je Refew

I přestože jsi už v rapperských kruzích známý, můžeš se představit čtenářům Romano hangos? Mé jméno je Refew, dělám rap a zpěv.

Kde jsi vyrůstal a zformoval se jako osobnost, a co bylo ve tvém životě impulsem, který tě přiměl rozhodnout se věnovat se profesionálně rapu?

Vyrostl jsem v pražské Libni. Je to v podstatě čtvrt' jako každá jiná, jen ti lidé, kteří tu žijí, ji činí neobyvatelnou. Libeň má veliký podíl na tom, že rapuju, ale byla to celkově moje potřeba vyjádřit se, co mě donutilo se rapu věnovat naplno.

Vydal jsi nový úžasný mixtape Z místa. Některé skladby v sobě skvěle spojují český nadupaný rap a romský emotivní vokál. Jak tě napadlo to takhle zkombinovat?

Je to čistě o mé lásce k hudbě. Miluju rap a miluju hudbu. Ne vždy je dobré to kombinovat, ale když na to dojde a povede se to, tak vznikají hymny.

Pověz o mixtapu Z místa víc, jak dlouho jsi na něm makal a kdo všechno se na něm podílel? Většinu skladeb jsi nahrál společně s jinými umělci. Koho spolu s tebou mohou lidi na albu slyšet?

Je to můj první mixtape vydaný pod labelem Bigg Boss, který se stal mým hudebním domovem.

Na mixtapu se společně se mnou objevili Vladimír 518, Orion, Delik, Separ, Martin Svátek, DJ Mike Trafik, DJ Wich, Peacock a další. Mixtape je různorodý, každý si tam najde to své.

Kolikáté je to album v pořadí a čím se liší od předchozích?

Oficiální album vydané ještě nemám. Mám za sebou dva projekty Blackcock EP (10/2013) a mixtape Z místa (5/2014), které se od sebe moc neliší. Teď momentálně připravuji album na 2/12/2014, o kterém jistě brzy prozradím víc informací. Zatím jen mohu říct, že je opravdu na co se těšit.

Kdy Z místa vyšlo a jaký mělo ohlas v romské a české komunitě? Jak se Romové staví k tomu, že „jejich kluk“ rapuje česky?

Z místa vyšlo 2/5/2014. Ohlasy jsou super, samozřejmě se člověk nikdy nezavděčí všem, ale řekl bych, že

to lidi baví. Nevím, jak Romové, co mě neznají, ale kluci z Prahy se za mě staví, protože vědí, že moje soužití se společností neznamená, že bych byl někdo, kdo se někým potřebuje za každou cenu dostat.

Můžeme již dnes říct, že existuje určitá skupina lidí, která tvoří něco, co by se dalo nazvat jako zcela rozpoznatelný romský styl? V čem se Romové liší od bílých? Jsou to témata nebo celkový projev?

Jiná kultura, jiný styl žití, tím pádem i jiné vnímání světa. Je to miliarda malých detailů, co nás od sebe odlišuje, ale zároveň i spojuje. Je jen na nás, jestli chceme být vnímáni separátně. Výsledky práce obou národů mohou být na světové úrovni. Proto nás vidím stejně, přestože těch rozdílů mezi námi vidím víc, než zástupci obou národností dohromady. Paradox.

Udělal jsi řadu skvělých klipů. Který máš sám nejraději a s kým jsi ho točil?

S Rashidem Garipovem jsme natáčeli první klip, takže to je srdcovka, ale samozřejmě režiséři, se kterými spolupracujeme, jsou mistři svého oboru, takže každý další jednotlivý klip mám rád stejně. Mně osobně se nejvíc líbí videoklipy k trackům Tady vládnu já a Vim kde bydlím.

S kým bys chtěl v budoucnosti spolupracovat a vůbec, jaké máš plány?

Plánů je strašně moc. Je mi teprve 20 let, takže mám všechno před sebou, ale v nejbližší době si žádá pozornost album, na kterém se maká ve stájích Bigg Boss.

Co bys chtěl vzkázat mladým Romům, kterým se líbí rap, beatbox a hudba, ale ještě si třeba nevěří nebo neví „jak na to“?

Určitě si nepomůžete párnem, ani kálem, ani ničím jiným. Je to jen o tom, kdy se přestanete litovat. Vždycky bude někdo, kdo si na vás najde něco špatného. Dokažte sami sobě, že to tak není.

Nepořádáte pro takové děti nějaké soutěže? Zveš si ke spolupráci nějaký talentovaný děti, které nikdo nezná?

Bohužel děláme rap, který je založen na individualitě, byť jsme v sebevětvších partách.

V tom je rap jiný než ostatní žánry, aspoň podle mě. Každý kope sám za sebe.

Samozřejmě pokud je někdo tak obrovský talent a nechová se jako naprostý hlupák, tak je jasné, že dostane podporu od ostatních. Tedy pokud na něj dojde řada.

Nakonec se zeptám, kde vlastně můžeme tvoje skvělé album porídít? Je volně prodejný? A kde se chystáš v nejbližší době vystoupit? Stačí napsat na www.facebook.com/refewblackcock a můžeme se domluvit na osobním předání, popřípadě na mých stránkách www.biggboss.cz v sekci eshop/audio anebo digitální verze na www.saampl.com.

V nejbližší době nás čekají festivaly, občas prokládané klubovými vystoupeními. Více informací o mých koncertech naleznete na stánkách Bigg Boss, či na již zmíněné fanouškovské stránce na facebooku.

**rozhovor vedl: Lukrecius Chang
foto: archiv Refew**

Všichni v České republice mají právo na důstojný život

Ideou demokracie je vytvořit systém, kde jsou si právy i povinnostmi všichni rovni. Kde systém zaručuje lidem výhody, bezpečí, právo na důstojný život a na kolektivní životní vývoj. Pokud by ale vývoj demokracie u nás měli zhodnotit lidé, tak z jejich pohledu je špatný svět, politika, politici, lidé, slunce, seno, jahody, brambory a technika. Společnost je naštvaná a lidé víc uznávají Hitlera než Boha. Svým hodnocením mají snahu napravit svět, ale sebe z toho vyjmají. Mohlo by se zdát, že svým kritickým pohledem, kterým níže popisují soužití Čechů a Romů, se tak chovám i já. To už ale nechám na vás a na vašem pocitu.

Češi jako většinová společnost žijí uzavřeným životem, ale svoji kulturu, tradice a zvyky si udržují. Jejich společenské a občanské soužití ovlivňuje třídní rozdělení, vývoj politiky a ekonomika. Přesto ale žijí důstojným životem, který jim poskytuje zájem a bezpečí. Jejich vztahy jsou chladné, a i když jeden druhého přehlíží, přesto se navzájem respektují. Jinak tomu je v otázkách soužití s národnostními menšinami. Češi nestojí o vztahy s Ukrajinci, Vietnamci, Černochoy a jinými přistěhovalci. V případě Romů, je občanské i společenské

soužití v poslední době v kritickém až nebezpečném stavu. Vykopaná válečná sekýra poškozuje obě strany, Čechy i Romy, a z pohledu ekonomiky a EU politiky, růstu a vývoje společnosti, doplácí na to nejvíce stát. Romská menšina je vnímána jen jako společenská hrozba, a proto většina Čechů by nechtěla Roma za souseda, za kolegu a už vůbec ne za přítele. Proti Romům se dnes pěstuje společenská nenávisť, organizují národní pogromy. Projevují se i snahy o likvidaci, stejně tak jako kdysi proti Němcům, Romům i Židům. Zákony má v rukách většinová společnost a Romy to vede do záhuby. Nemají zastání, nemají na koho se obrátit a dovolat se svých práv.

Rasismus, diskriminace, nenávisť, nevzdělanost a nezaměstnanost byly velkou mírou vypěstovány i vládní politikou. O Romech se tvrdí, že jsou líní, že se jim nechce pracovat, a že parazitují na celé společnosti. K tomuto tvrzení se přidává celá společnost a dokonce i političti pohlaváři, poslanci a senátoři, kteří se na vytvoření nezaměstnanosti podílí nejvíce. Ale nikdo se už nepozastaví nad tím, že nezaměstnanost postihla plošně celou ČR, a že nejvíce postihla Romy. Je nutno ale říct, že po revoluci měli

problém s nezaměstnaností i samotní Češi. Na trhu práce bylo i pro ně těžké začlenit se, vydělávat, uživit rodiny a existovat. Co se týče počtu obyvatelstva (Čechů deset milionů a Romů 250 tisíc) tak bylo, je a bude pravda, že na sociálních dávkách je víc Čechů než Romů. V demokratickém režimu narostla a dále narůstá nezaměstnanost. Není to nic nového, je to naprosto normální jev i v jiných demokratických a ekonomicky vyspělých státech. To jen u nás jsou Romové obviňováni z příživnictví, ale málokdo se pozastaví nad tím, že sociální systém zneužívají nejvíce Češi. Romové neoplývají vzděláním, a i proto jsou na trhu práce neúspěšní. Po převratu klesla poptávka po jejich

manuální práci. Zdraví chlapi, masa pracovní síly, sedí doma a rafinovaná diskriminace a ekonomicky výhodný pracovní byznys upřednostňuje na trhu práce cizince, kteří v České republice pracují i na černo a svým počtem přesahují několikanásobně romské obyvatelstvo.

Co se týče bytové politiky, tak v minulém režimu a ještě i v devadesátých letech žila většina Romů v bytech, které vlastnily města a obce. Ale v souvislosti s kuponovou privatizací přišli Romové postupem času o práci. Narůstaly jim dluhy na nájemném a samosprávy Romům nepomohly, nic s tím neudělaly. Hodily je přes palubu a rozbily tak funkční rodiny. S podporou státu, finanční i politickou, vytvořily ghetta, odkud pro Romy už není možnost návratu zpět do důstojného občanského života.

Hlavní příjem pro většinu Romů je sociální podpora, která jim poskytuje jen životní minimum. Mnoho nezaměstnaných Romů zajišťuje své rodiny i tím, že pracuje na černo. Každá koruna je pro ně dobrá, dopřeji dětem, poplatí dluhy a jakž takž proplovají životní bází, ze které jim trčí už jen hlava. Ale práce na černo může mít na celou rodinu i negativní dopad. Při

prokázání této činnosti může být otec vyřazen ze stavu nezaměstnaných a rodině mohou tak být zastaveny sociální dávky. Rodina se tak octne na dlažbě a potom je nucená se živit i trestnou kriminální činností. Třeba při nákupech na splátky, kde není třeba ručitele ani udání měsíční mzdy, využívají Romové výhodných nabídek. Nakoupí třeba televizi, počítač, telefon a jinou elektroniku a obratem ruky ji prodají buď v zastavárně nebo překupníkům za minimální ceny. Určené splátky potom neplatí, a Romové se dostanou do rozporu se zákony. Exekutorům nastanou zně, pasou se na státem vypěstované chudobě a sociálně slabé rodiny vysávají do mokru kosti. Tento boom má v České republice už dlouhou životnost, exekutorů je jak máku a zákony je tiše podporují. Tím ale nechci říct, že Romové nemají na tom svůj podíl viny. Já jako jeden z nich si myslím, že Romové mají v rukách opratě svého osudu a vlastního života. To je jen jeden z mnoha pohledů na postavení Romů v české společnosti. Za dobu dvaceti let narostlo organizované zlo do tak velkého rozměru, že jeho náprava bude trvat desítky let a bude stát miliardy korun.

Gejza Horváth

Sar dživen o Roma andre demokracija

E demokracija hin ajso sistemas, kaj savore manuša hine peske pre jekh. Lakri idea zaačhel vaš savore manuša a o manuša tiž mušinen te džanel, sar pes te likerel, so te kerel a sar te dživel. O sistemas del le manušen šanciji, niko pes namušinel te daral, savoren hin pravos pro pačivalo dživipen, the pro jekhetaniko dživipnaskro drom. Afe te bi kamenas vareso te phenel pal e demokracija o manuša adaj andre Čechiko, ta nič lačo bi naphenenas. Pal lengro bi savoro avelas ča bibacht, o svetos bibacht, e politika, o politiki, o džene, o kham, o šenos, o jahodi, o gruli, the e technika. E spočnost'a hin choľamen a o nipi buter ašaren le Hitleris sar le Devles. Peskra dumaha kamen te prikerel e luma, afe jon korkore pes olestar len avri. Šaj bi pes delas te phenel, hoj avka oda kerav akana the me, kaj som ajso isto sar the jon, kaj ča e дума mandar hin. Me afe oda akana mukhav pre tumende, sar tumen ačalo mira dumake.

O Čechi dživen andre phandlo dživipen, afe peskri kultura, o tradiciji the o zviki peske likerel. Nane savore jekh, nadživen peske lačhes savore, rozkastindža len e politika, the e ekonomika. Afe the

avka peske dživen pačivalo dživipen, hin te dičhol the te čujinel, kaj hin lenge lačhes. Choc phiren pašal peste korindoha, the avka pestar džanen. Afe avre naroden nafikeren nisoske. Našči dikhen pro Ukrajinci, Vietnamci, pro Černoča the pre aver narodi. Le Romen našči avri ačhen, nafikeren len vaš nisoske, hine pre lende bare bibachtale, džan pre lende sar rukone the nekradeder bi le Romen murdarenas avri. Kaja situacija hin imar ča pro mariben, the hin oda nalačhes perdal soduj seri, he perdal o Čechi, he perdal o Roma a o štatos pre ada dopočinel nekbuter. O gore imar nakamen le Romenca calkom nič. Le Romenca nakamen te bešel, le Romenca pes nakamen te likerel, le Romendar pes straňinen. Nekradeder bi len murdarenas avri, avka sar oda kerde varekana le Němcenca, le Romenca the le Židenca. O paragrafi hin andro vasta le gorende a le Romen imar nane paš lende nisavi pačiv, nane lenge so te dživel, imar vigos lenge. Vaš o Roma nane ko te zaačhel, nane len pre kaste pes te mukhel, nane len čačipen the nisavo pravos. Vaš o rasizmus, vaš e diskriminacija, hin došlo the o štatos.

Pal o Roma pes vakerel, kaj hine leniva, kaj pes lenge nakamel te kerel buči, kaj kamen te dživel ča le štatostar. Avka imar vakeren savore džene. Pal o Roma bibacht дума den the o bare politické šere, o poslanci, o senatora, u jon hine nekbuter došale vaš oda, sar o Roma dživen, kaj le Romen nane buči. Tiž hin čačipen, kaj buča nane a o Roma pre ada dopočinde nekbuter. Pal e revolucija has so te kerel the le Čechen, kaj pes te dochuden varekaj andre buči, kaj te zaroden, kaj te dživen avri le famel'jenca. Tiž musaj te phenel, kaj o Čechi hine 10 milijoni a o Roma čak 250 ezera, ta has, hin the avela, kaj e podpora kiden buter o Čechi sar o Roma. Adaj andro demokraticko režimos bariľa, the dunder barol ajsi situacija, hoj buča nane. Afe adadžives oda imar nane nič nevo, hin oda normalno, avka oda hin the andre aver barvale štatí, so amen pes kija lende aňi našči rachinas. Oda ča adaj pes phenel, kaj o Roma hine priživnika, afe imar niko nadikhel pre oda, kaj o Čechi nekbuter cirden avri o love andal o socialno sistemas, kaj jon les avri čučaren. O Roma peske našči arakhen buči the vaš oda, kaj nane študinem, kaj len nane nisave pro-

fesiji. Kampol tiž te phenel, kaj pal e revolucija o Čechi imar nakamenas le romengri manualno buči. Sas-te, zorale manuša bešenas, the dži adadžives bešen khere a e rafinovan o diskriminacija the o ekonomické kšefti le bučenca, thoven anglal le cudzincen. Imar moneki but cudzinci keren andre Čechiko pro kales.

Angle revolucija dživnas o Roma andro štatna khera, afe sar avilas e kuponovo privatizacija, ta o Roma ačhile bi e buči. Love nahas, a vaš oda lenge bariľa o adošagos pro bešiben, pro khera. O štatos aleha nič nakerdža, nisoha lenge našigitindža the mek korkoro o štatos peskre paragrafenca rozmardža o romane famel'iji. O fori the o gava kerde romane ghetta a o štatos lenge mek and'oda šigitinlas. Andal ajso ghetto pes imar del phares te visarel pale andro normalno pačivalo dživipen.

Le Romen nane buča, chuden ča e podpora, afe ola lovendar pes del phares te dživel avri. But Roma džidžaren peskre fajti the avka, hoj mek keren buči pro kales. Dojekh koruna hin perdal lende lači, dožičinen le čhavorenge, počinen o adošagos the dživen, sar pes del. Kajča e buči pro kales namusaj furtom

lačhes te doperel. Sar manušes paš oda chuden, ta len leske e podpora a calona fajtake šaj len o socialna davki. E famel'ija šaj ačhel bi e koruna, a pašis imar lenge nabirinel nič, čak te džal te čorel, abo te kerel aver bibachtal'ipena. Trebas, len peske pro splatki televizija, kompjutros, telefonos abo aver elektronika, the tuňes takoj bikenen andro zastavarňi abo le kšeftarenge. O splatki pašis napočinen a dochuden pes aleha andro problemi le zakonenca.

O exekutora pes pre lende pašis pašinen a cirden avri le Romendar mek o špiki andal o kokala. Kada kšeftos egzistinel andre ČR imar dluhones, o exekutora peske lačhes dživen, hin len olestar bari chasna a o štatos mek lenge andr'oda šigitinel. Afe nakamav aleha te phenel, kaj o Roma hine bi e doš. Me sar Rom, mange gondol'nav, kaj le Romende hin andro vasta o ľeci peskre dživipnastar. Kada pal soste vakervav, oda hin čak čino olestar, so le Romen tal'indža andre demokracija. Vaš o biš berš barile le Romenge ajse problemi, kaj te bi kamelas o štatos ada savore te prikerel, ta bi ada likerlas but berš, the molas bi oda moneki but milijardi.

Gejza Horváth

Muzeum Photo 2014: Život v muzeu

Moravské zemské muzeum vyhlásilo na konci února první ročník fotografické soutěže Muzeum Photo 2014. Tématem soutěže jsou fotografie s muzejní a galerijní tematikou v období od 1. ledna 2012 do 31. prosince 2013. Je možno volit ze dvou témat. „Život v muzeu“ jsou snímky z vernisáží, výstav, workshopů. Tedy vše, co spojuje člověka s institucí a uměním v běžném provozu dané galerie či muzea. „Kreativita v muzeu“ se zaměřuje převážně na snímky výtvarného

pojetí sbírkových předmětů, expozice či návštěvníků. Muzeum romské kultury se také do soutěže přihlásilo. Uzávěrka všech soutěžících fotografií byla 30. 6. Nyní nedočkavě čekáme na výsledky. Vítězné muzeum obdrží 3 000 Kč. Hlavní je ale myšlenka využití fotografií. Z nejlepších záběrů bude vytvořen kalendář, fotografie také budou sloužit jako propagace kulturních institucí. Zatím není znám termín vyhlášení soutěže, držte nám pěsti, abychom byli mezi vítězi. (mrk)

foto: L. Grossmannová, z nesbírkové kolekce Muzea romské kultury.

